

YO'LLARDA XARAKAT HAVSIZLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY PIYODALAR O'TISH JOYLARINI JORIY ETISH

Meliboyev A.A

*Yo'llarda xarakat havsizligini ta'minlashda
zamonaviy piyodalar o'tish joylarini joriy etish.
(abdulatif0105@gmail.com) Tel: +998916910307*

Meliboev A.A

*Introduction of modern pedestrian crossings
to ensure traffic flow on the roads.*

Мелибоев А.А.

*Внедрение современных пешеходных
переходов для обеспечения транспортного потока на дорогах.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Mamlakatimizda so'nggi yillarda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimini takomillashtirish sohasida keng qamrovli tashkiliy-amaliy ishlar amalga oshirish yo'llarda zamonaviy piyodalar o'tish joylari orqali yo'llarda harakat xavfsizligini ta'minlash tavsiyalari berilgan.

Abstract: In this article, in recent years, in our country, in the field of improving the system of road safety, there are recommendations for the implementation of comprehensive organizational and practical work, ensuring the smoothness of traffic on the roads through modern pedestrian crossings.

Аннотация: В данной статье за последние годы в нашей стране в области совершенствования системы безопасности дорожного движения даны рекомендации по проведению комплексной организационно-практической работы, обеспечивающей беспрепятственность движения на дорогах посредством современных пешеходных переходов.

Kalit so'zlar: Piyoda, yo'l, harakat, xavfsizlik, tizim, piyodalar o'tish joyi, infratuzilmasi.

Key words: Pedestrian, road, traffic, safety, system, pedestrian crossing, infrastructure.

Ключевые слова: Пешеход, дорога, движение, безопасность, система, пешеходный переход, инфраструктура.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimini takomillashtirish sohasida keng qamrovli tashkiliy-amaliy ishlar amalga oshirildi.

Shu bilan birga, ko'rilayotgan chora-tadbirlarga qaramasdan, o'linga olib kelgan yo'l-transport hodisalarining soni hali ham yuqori bo'lib, avtomobil yo'llarida xavfsizlikni ta'minlash tizimini tubdan isloh qilish zarurligini ko'rsatmoqda.

Jumladan, yo'l infratuzilmasini harakat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy talablariga to'liq muvofiqlashtirish, ushbu sohadagi qoidabuzarliklarning barvaqt profilaktikasiga yo'naltirilgan samarali tizimni yo'lga qo'yish, shuningdek, inson omilini istisno qiluvchi raqamli texnologiyalarni keng joriy etish talab etilmoqda.

2022-2025 yillarda O'zbekiston Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlash tizimini rivojlantirish strategiyasiga muvofiq, shuningdek, Yangi O'zbekiston sharoitida avtomobil yo'llarida inson hayoti va sog'lig'ini har qanday hodisalardan kafolatli himoya qilish maqsadida bir qancha ishlar olib borilmoqda.

Rasmiy statistikaga ko'ra, 2023 yilning dastlabki 7 oyida sodir bo'lgan YTHlar natijasida 1115 kishi vafot etgan, 4,5 mingdan ortiq kishi jarohatlangan. Afsuski, halok bo'lganlar orasida piyodalar soni ham salmoqli – 400 kishidan ortadi. Maqolada zamonaviy piyodalar o'tish joylari tavsiya etilgan. Piyodalar o'tish joylari 2000 yildan ko'proq vaqt oldin mavjud bo'lgan buni Pompey xarobalarida ko'rish mumkin. Yo'lda ko'tarilgan bloklar piyodalarga Pompeydagi drenaj va kanalizatsiya tizimi sifatida ikki baravar ko'paygan yo'lga chiqmasdan ko'chani kesib o'tishga imkon berdi. To'siqlar orasidagi bo'shliqlar ot aravalarining yo'l bo'ylab o'tishiga imkon berardi[1]. Birinchi piyodalar o'tish signali 1868 yil dekabr oyida Londonning Vestminsterdagi Bridj ko'chasida o'rnatildi. Bu temir yo'l muhandisi Jon Pik Naytning g'oyasi bo'lib, u piyodalarning ushbu gavjum ko'chadan xavfsiz o'tishiga imkon beradi deb o'ylagan. Signal semafor qo'lidan (temir yo'l signalizatsiyasi ishlab chiqaruvchilari bo'lgan Saksbi va Farmer tomonidan ishlab chiqarilgan) iborat bo'lib, uni qutbning yon tomonidagi tutqichni aylantiradigan politsiya konstabli qo'lda ko'tarib tushiradi. Semafor qo'llari tunda signalning ko'rinishini oshirish uchun tepada (yashil va qizil) gaz bilan yoritilgan chiroqlar bilan kengaytirildi. Biroq, 1869 yil yanvar oyida yuqoridagi chiroqlarni yorituvchi gaz sizib chiqib, portlash sodir bo'lib, politsiyachini jarohatlaydi. Bundan ellik yil o'tgach, signalli piyodalar o'tish joylarida boshqa ish qilinmadi.

Piyodalar o'tish joyi (yoki amerikacha va kanada ingliz tilida piyodalar o'tish joyi) piyodalar yo'l, ko'cha yoki xiyobonni kesib o'tishlari uchun mo'ljallangan joy. "Piyodalar o'tish joyi" atamasi Vena va Jeneva konventsiyalarida ham qo'llaniladi, ularning ikkalasi ham yo'l belgilari va yo'l harakati bilan bog'liq.

Ba'zi mamlakatlarda, jumladan, AQShda, "belgilanmagan piyodalar o'tish joylari" chorrahalarda, hatto o'tish joyi belgilanmagan bo'lsa ham, sodir bo'ladi, deb taxmin qilinadi, piyodalar o'tishi aniq taqiqlangan joylardan tashqari. Eng oddiy belgilangan o'tish joylari faqat yo'l sirtidagi ba'zi belgilardan iborat bo'lishi mumkin. AQShda bular "belgilangan piyodalar o'tish joylari" deb nomlanadi. Buyuk Britaniyada bular ko'pincha yo'l yuzasida bo'yalgan oq va qora chiziqlarni nazarda tutib, zebra o'tish joylari deb ataladi. Agar piyoda o'tish joyidan foydalanganda transport vositalari harakatidan

ustunlikka ega bo'lsa, unda ular boshqa joylarda yo'lni kesib o'tish o'rniga o'tish joyidan foydalanishga rag'batlantiriladi. Ba'zi mamlakatlarda piyodalar ustunlikka ega bo'lmasligi mumkin, lekin ular yo'lni boshqa joyda kesib o'tishsa yoki "jaywalk" ni kesib o'tishsa, qoidabuzarlik sodir etishi mumkin.

Piyodalarni to'g'ridan-to'g'ri yo'naltirish uchun ham, haydovchilarning piyodalar harakati yo'lida transport vositalarini to'xtatishiga yo'l qo'ymaslik uchun ko'pincha yo'l yuzasida maxsus belgilar qo'yiladi. Butun dunyo bo'ylab va hatto alohida mamlakatlarda signal va markalash sxemalarining ko'p navlari mavjud. AQSH Qo'shma Shtatlarida ko'plab nomuvofiqliklar mavjud, garchi o'zgarishlar odatda kichikdir. Birlashgan Qirollikda bir nechta alohida turlar mavjud, ularning har biri o'z nomiga ega. Piyodalar uchun kesishuvchi mashinalar chorralarda yoki boshqa band bo'lgan yo'l uchastkalarida zebra chiziqlarini bo'yash uchun professional ravishda ishlatiladigan maxsus jihozlardir. Zebra o'tishlari, keng, lekin uzun bo'lmagan parallel chiziqlar xususiyatlari tufayli, chiziq mashinasi ko'pincha yo'nalishni o'zgartirish uchun osonlik bilan amalga oshirilishi mumkin bo'lgan kichik qo'lda boshqariladigan yo'l belgilaridir. Turli mamlakatlarda muhandislik qoidalari o'rtasida farqlar mavjud. Belgilash chiziqlarining kengligini aniqlaydigan piyodalar o'zaro faoliyat chiziqli mashinaning markalash poyabzali boshqa markalash mashinalariga qaraganda ancha kengroqdir.

Yo'l chizig'ini bajarish uchun g'ildirakli kichikroq markalash poyabzalidan foydalanish mumkin. Piyodalar boshpanalari - bu ikkita qo'yilgan bordyur va markaziy harakat oroli bo'lgan nazoratsiz o'tish joylari, yo'l chetlari bilan himoyalangan. Orol piyodalarga yo'lni bir vaqtning o'zida transportning bir yo'nalishi bo'ylab kesib o'tishga imkon beradi, bu esa o'tish joyining etishmasligidan ko'ra tezroq va xavfsizroq bo'lishi mumkin (ular piyodalar halokatini taxminan 40% ga kamaytiradi). Bundan tashqari, ular yo'lni toraytirishi, transport vositalarini sekinlashtirishi va ularni bosib o'tishning oldini olishi mumkin. Biroq, ular piyodalar uchun ustuvorlikni ta'minlay olmasligi mumkin, ya'ni piyodalar boshqariladigan o'tish joyidan ko'ra uzoqroq kutishlari mumkin. Ular velosipedchilar uchun xavfli bo'lishi mumkin bo'lgan chimchilash nuqtalarini ham yaratishi mumkin.

Piyodalar o'tish joylarini rag'batlantirish va haydovchilarni piyodalarga majburiyatdan ko'ra xushmuomalalik bilan yo'llarni kesib o'tishlariga yordam berishga qaratilgan. Chiziqlarning qo'shilishi (masalan, asfaltlashda), yo'lning torayishi va vizual torayishi xushmuomalalikka ijobiy ta'sir qiladi.

Belgilangan piyodalar o'tish joylari ko'pincha chorralarda bo'ladi, lekin gavjum yo'llarning boshqa nuqtalarida ham bo'lishi mumkin, aks holda transport vositalarining raqamlari, tezligi yoki yo'l kengligi tufayli yordamsiz o'tish juda xavfli bo'ladi. Ular, shuningdek, ko'p sonli piyodalar kesib o'tmoqchi bo'lgan (masalan, xarid qilish joylarida) yoki zaif yo'l foydalanuvchilari (masalan, maktab o'quvchilari) muntazam ravishda kesib o'tadigan joylarda o'rnatiladi.

Xavfsizlikni ta'minlash uchun piyodalar o'tish joylaridan foydalanish qoidolari; masalan, ba'zi hududlarda haydovchi harakatlanishidan oldin piyoda piyodalar o'tish joyining yarmidan ko'prog'ini kesib o'tishi kerak, boshqa hududlarda esa piyodalarning belgilangan o'tish joylaridan o'tishini cheklovchi qonunlar mavjud.

Har bir harakat turi (piyodalar yoki yo'l transporti) o'tish joyidan foydalanishi mumkin bo'lganda, signallardan foydalangan holda piyodalar o'tish joylari aniq ajratiladi. Signalsiz o'tish joylari odatda piyodalarga yordam beradi va odatda joylashuvga qarab piyodalarga ustunlik beradi.

Har qanday o'tish joylari piyodalarni haydovchilar ko'rishi mumkin bo'lgan va transport vositalari harakati oqimi bo'ylab xavfsiz o'tishlari mumkin bo'lgan joyda ushlab turish uchun signallardan foydalanadi, holbuki zebra o'tish joylari nazoratsiz va pastroq oqim raqamlariga mos keladi. Shunchaki piyodalar o'tish joylari kabi ko'rinadigan narsalarni, ayniqsa, piyodalar uchun ustuvorlik, boshpana orollari yoki baland yuzalar kabi boshqa xususiyatlar bilan birlashganda, asosan, yo'l harakati tinchlantiruvchi texnika sifatida yaratilishi mumkin.

Zebra o'tish joylarining old qismidagi chiziqlar qizil rangda yonadi, kimdir baxtsiz hodisalarni bartaraf etish uchun qadam bosgan mashinalarni ogohlantirish uchun.

Ushbu maqolada "Ko'rish chizig'i" deb nomlangan elektron chiziqlar piyodalar o'tish joyiga yaqinlashayotganini aniqlash uchun odamni aniqlash texnologiyasidan foydalanadi. Piyodalar yo'lni kesib o'tgandan so'ng, chiziq singan shaklda miltillaydi. Keyin haydovchilarga qizil chiroq butunlay o'chganida yo'l bo'ylab xavfsiz davom etishlari aytiladi. Maqolada tavsiya etilayotgan piyodalar o'tish joylarida har yili sodir bo'ladigan 2000 ta yo'l to'qnashuviga yechim topishga qaratilgan izlanishlari doirasida yaratadi.

Biz tavsiya qilayotgan fikrimizga ko'ra, kelajakdagi texnologiya hatto avtonom transport vositalari bilan ham o'zaro aloqada bo'lishi mumkin, bu esa inson haydovchisi olib tashlanganidan keyin piyodani urib yuborish xavfini kamaytiradi. Biz aqlli o'tish joylarini joriy etishning bugungi kunda afzalliklari borligini tushunamiz, ammo bu faqat boshlanishi – yangi intellektual infratuzilma avtonom avtotransport vositalari bilan to'g'ridan-to'g'ri bog'lanib, kelajakda xavfsizlikni oshirish yo'llarini taklif qiladi".

Piyodalar, avtoullovchilar va velosipedchilar bilan bir vaqtda muloqot qilish orqali xavfsizlikni oshiruvchi 22 metrlik sezgir yo'l qoplamasini ko'rgan prototip yechim dep hisoblaymiz.

Rasm. Tavsiya qilayotgan piyodalar o'tish joyi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda biz tavsiya etayotgan piyodalar o'tish joylari kelajakdagi texnologiya hatto avtonom transport vositalari bilan ham o'zaro aloqada bo'lishi mumkin, bu esa inson haydovchisi olib tashlanganidan keyin piyodani urib yuborish xavfini kamaytiradi. Biz aqlli o'tish joylarini joriy etishning bugungi kunda afzalliklari borligini tushunamiz, ammo bu faqat boshlanishi – yangi intellektual infratuzilma avtonom avtotransport vositalari bilan to'g'ridan-to'g'ri bog'lanib, kelajakda xavfsizlikni oshirish yo'llarini taklif qiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. “Экономика и социум” №12(103)-1 2022 проф. Усмонов М.Н. Пути повышения безопасности дорожного движения в крупных городах.
2. Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан, от 12.04.2022 г. № 172;
3. Коноплянко В.И. Организация и безопасность дорожного движения. / В.И. Коноплянко. — М.: Высшая школа, 2017. — 383 с.
4. Что должны знать дети о правилах дорожного движения. Дорожная безопасность. Памятка (комплект из 200 буклетов). — М.: Учитель, 2017.
5. <https://oprosnik.brmnnt.uz/> ;
6. <https://www.gazeta.uz/ru/2023/12/20/uncomfortable-city/>

